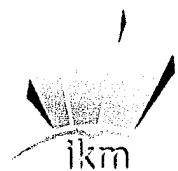

ISSN 1857 - 92

INTERNATIONAL JOURNAL

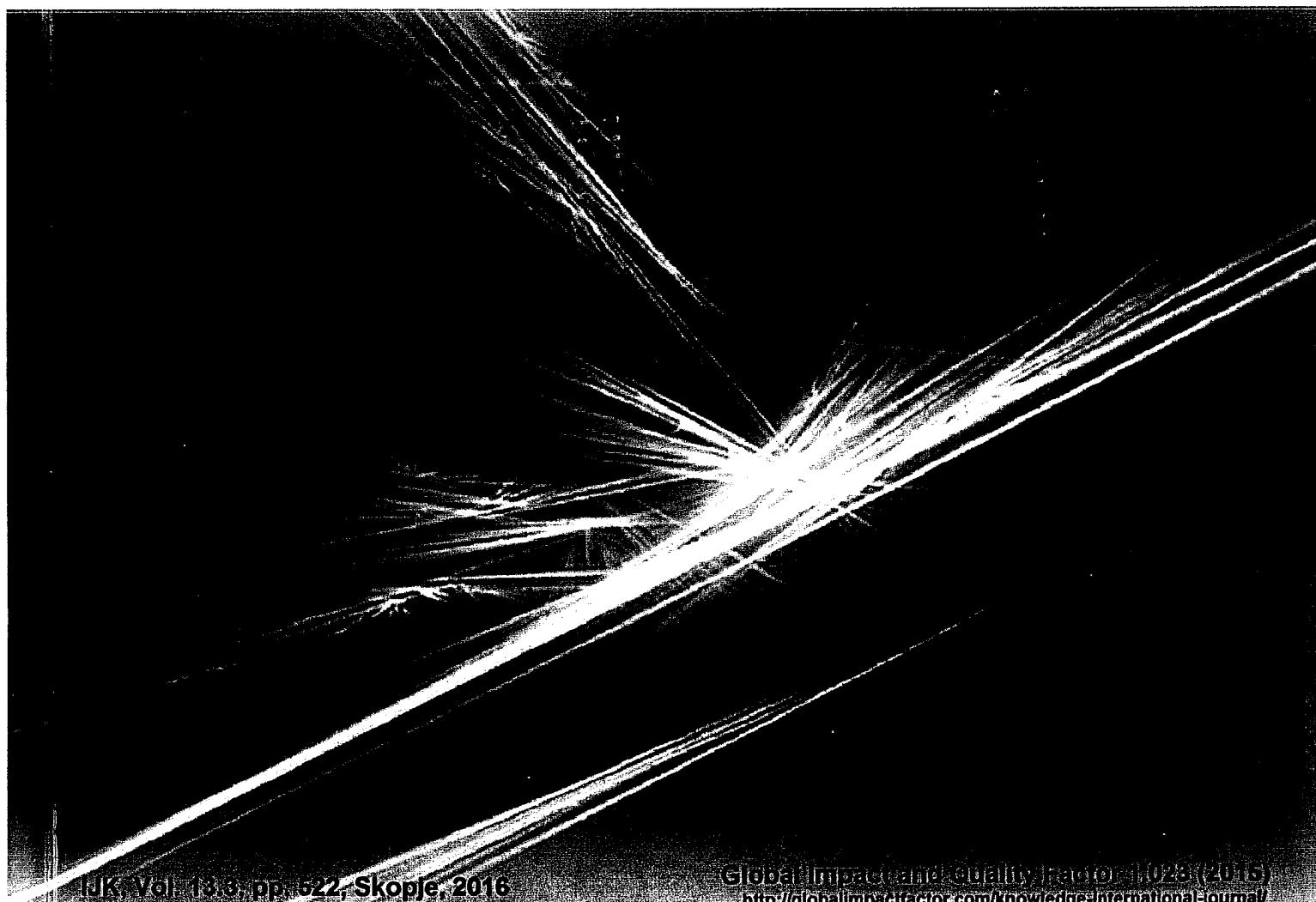
Institute of Knowledge Management

KNOWLEDGE

Scientific Papers

Vol. 13.3

THE TEACHER OF THE FUTURE
Ninth International Scientific Conference
17-19.6.2016, Durres, Republic of Albania

KNOWLEDGE

**INTERNATIONAL JOURNAL
SCIENTIFIC PAPERS
VOL 13.3**

**17-19 JUNE, 2016
DURRES, REPUBLIC OF ALBANIA**

THE TEACHER OF THE FUTURE
Ninth International Scientific Conference
17-19.6.2016, Durres, Republic of Albania

THE TEACHER OF THE FUTURE
Ninth International Scientific Conference
17-19.6.2016, Durres, Republic of Albania

INSTITUTE OF KNOWLEDGE MANAGEMENT
SKOPJE, MACEDONIA

KNOWLEDGE
International Journal Scientific papers Vol. 13.3

Editing Board

Vlado Kambovski PhD, Robert Dimitrovski PhD, Predrag Trajković PhD, Maria Kavdanska PhD, Svetlana Trajković PhD, Zivota Radosavljević PhD, Siniša Zarić PhD, Margarita Koleva PhD, Mile Matijević PhD, Nonka Mateva PhD, Rositsa Chobanova PhD, Mirjana Borota – Popovska PhD, Aleksandar Nikolovski PhD, Jove Kekenovski PhD, Marija Knezević PhD, Ilija Nasov PhD, Irina Singaveskaya PhD, Venelin Terziev PhD, Dzulijana Tomovska PhD, Oliver Dimitrijević PhD, Nedzat Koraljić PhD, Nebojsha Pavlović PhD, Nikolina Ognenska PhD, Dimitrija Popovski PhD, Zoran Lisen Bashkurti PhD, Tome Naumov PhD, Trajce Dojcinovski PhD, Jana Merdzanova PhD, Zoran Srzentić PhD, Nikolai Sashkov Cankov PhD

Preparing and correction: Liljana Pushova, Jasmina Dimitrovska

Print: GRAFOPROM – Bitola

Editor: IKM – Skopje

For editor

Robert Dimitrovski PhD

KNOWLEDGE
International Journal Scientific Papers Vol. 13.3

ISSN 1857-92

THE TEACHER OF THE FUTURE
Ninth International Scientific Conference
17-19.6.2016, Durres, Republic of Albania

SCIENTIFIC COMMITTEE

President: Academician Prof. Vlado Kambovski, PhD

- Prof. Robert Dimitrovski PhD, Faculty of Management, MIT University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Zivota Radosavljević PhD, Dean, Faculty FORCUP, Union University, Belgrade (Serbia)
- Prof. Rosica Cobanova PhD, Bulgarian Academy of Sciences (Bulgaria)
- Prof. Siniša Zarić PhD, President of the Committee for Awarding (Croatia)
- Prof. Ilija Nasov PhD, Research and Development center PLASMA, Skopje (Macedonia)
- Prof. Aleksandar Nikolovski PhD, Rector of FON University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Anita Trajkovska PhD, Rochester University (USA)
- Prof. Milan Radosavljević PhD, Dean, Faculty of strategic and operational management, Union University, Belgrade (Serbia)
- Prof. Anka Trajkovska-Petkoska PhD, UKLO, Faculty of technology and technical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Predrag Trajković PhD, JMPNT, (Serbia)
- Prof. Lidija Tozi PhD, Faculty of Pharmacy, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Bistra Angelovska, Faculty of Medicine, University "Goce Delcev", Shtip (Macedonia)
- Prof. Misko Hristovski PhD, Faculty of Veterinary Medicine, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Jove Kekenovski PhD, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Sasho Korunoski, Dean, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Cvetko Andreevski, Vice rector, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Margarita Koleva PhD, Dean, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Roussi Minev PhD, Rousse University (Bulgaria)
- Prof. Krasimir Ivanov PhD, Rousse University (Bulgaria)
- Prof. Boris Sakakushev PhD, Rousse University (Bulgaria)
- Prof. Aleksandar Donchev, MIT University, Faculty of Law, Skopje (Macedonia)
- Prof. Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Mirjana Borota-Popovska, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Prof. Marija Topuzovska-Latkovic, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Prof. Marija Knezević PhD, Academic, Banja Luka, (Bosnia and Herzegovina)
- Ljupco Naumovski PhD, Forum for Mobility and Research, Bitola (Macedonia)
- Prof. Oliver Iliev PhD, Faculty of Communication and IT, FON University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Dimitrija Popovski PhD, Faculty of Sport, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Yuri Doroshenko PhD, Dean, Faculty of Economics and Management, Belgorod (Russian Federation)
- Prof. Sashko Plachkov PhD, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Ivan Petkov PhD, Rector, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Vladimir Lazarov PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Tosko Krstev PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)

THE TEACHER OF THE FUTURE
Ninth International Scientific Conference
17-19.6.2016, Durres, Republic of Albania

- Prof. Antoanela Hristova PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Azra Adzajlić – Dedović PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia and Herzegovina)
- Prof. Zorka Grandov, PhD, Pan-European University APEIRON, Banja Luka (Bosnia and Herzegovina)
- Prof. Aleksandr Korablev, PhD, Dean, Faculty for economy and management, Saint Petersburg State Forest Technical University, Saint Petersburg (Russian Federation)
- Prof. Primoz Dolenc, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
- Doc. Igor Stubelj, PhD, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
- Prof. Hristo Beloev PhD, Bulgarian Academy of Science, University of Rousse (Bulgaria)
- Prof. Venelin Terziev PhD, University of Rousse (Bulgaria)
- Prof. Branko Sotirov PhD, University of Rousse (Bulgaria)
- Prof Karl Schopf, PhD, Akademie fur wissenschaftliche forchung und studium, Wien (Austria)
- Prof. Isa Spahiju PhD, International Balkan University (Macedonia)
- Prof. Volodymyr Denysyuk, PhD, Dobrov Center for Scientific and Technological Potential and History studies at the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine)
- Prof. Laste Spasovski PhD, Vocational and educational centre, Skopje (Macedonia)
- Prof. Branislav Simonović PhD, Faculty of law, Kragujevac (Serbia)
- Prof. Dragan Koković PhD, University of Novi Sad, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Sasha Kicoshev PhD, University of Novi Sad, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Pere Tumbas PhD, Faculty of Economics , University of Novi Sad , Subotica (Serbia)
- Prof. Natalija Kirejenko PhD, Faculty For economic and Business, Institute of Entrepreneurial Activity, Minsk (Belarus)
- Prof. Zoja Katru PhD, Prorector, Euro College, Istanbul (Turkey)
- Prof. Mustafa Kacar PhD, Euro College, Istanbul (Turkey)
- Prof Evgenia Penkova-Pantaleeva PhD, UNWE -Sofia (Bulgaria)
- Prof. Nikolina Ognenska PhD, Faculty of Music, SEU - Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Tihomir Domazet PhD, President of the Croatian Institute for Finance and Accounting (Croatia)
- Prof. Stojan Ivanov PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Maja Lubenova Cholakova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Daniela Ivanova Popova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Branimir Kampl PhD, Institute SANO, Zagreb (Croatia)
- Prof. Marina Simin PhD, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Miladin Kalinić, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Helmut Schramke PhD, former Head of the University of Vienna Reform Group (Austria)
- Prof. Ahmad Zakeri PhD, University of Wolver Hampton, (United Kingdom)
- Prof. Tzako Pantaleev PhD, NBUniversity , Sofia (Bulgaria)
- Prof. Lisen Bashkurti PhD, Global Vice President of Sun Moon University (Albania)
- Prof. Baki Koleci PhD , University Hadzi Zeka , (Kosovo)
- Prof. Ivana Jelić PhD, University of Podgorica, Faculty of Law, (MNE)
- Prof. Islam Hasani PhD, Kingston University (Bahrein)
- Prof. Rumen Valcovski PhD, Imunolab Sofia (Bulgaria)
- Prof. Jonko Kunchev PhD, University „Cernorizec Hrabar“ - Varna (Bulgaria)
- Prof. Nedjad Korajlić PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia and Herzegovina)

THE TEACHER OF THE FUTURE
Ninth International Scientific Conference
17-19.6.2016, Durres, Republic of Albania

Herzegovina)

- Prof. Alisabri Šabani PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia and Herzegovina)
- Prof. Jova Ateljević PhD, Faculty of Economy, University of Banja Luka, (Bosnia and Herzegovina)
- Prof. Branislav Simonović PhD, Faculty of law University of Kragujevac (Serbia)
- Doc. Tatyana Sobolieva PhD, State Higher Education Establishment Vadym Getman Kiyev National Economic University, Kiyev (Ukraine)
- Prof. Svetlana Trajković PhD, High college for professional applied studies, Vranje (Serbia)
- Prof. Suzana Pavlović PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Zorka Jugović PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Dragan Marinković PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Dusan Ristić, PhD Emeritus – Faculty of Management, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Rumen Stefanov, PhD, Dean, Faculty of public health, Medical University of Plovdiv (Bulgaria)
- Prof. Stojna Ristevska PhD, Dean, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Snezana Stoilova, PhD, High Medical School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Lence Mircevska PhD, High Medical School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Dzulijana Tomovska, PhD, Dean, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Mitre Stojanovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Ljupce Kocovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Vasil Zecev PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Nikola Bozkov PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Vasil Pehlivanov PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Oliver Dimitrijević PhD, High medical school for professional studies "Hipokrat", Bujanovac (Serbia)
- Prof. Venelin Madanski PhD, National Military University Veliko Trnovo (Bulgaria)
- Prof. Svilen Stefanov PhD, National Military University Veliko Trnovo (Bulgaria)
- Prof. Vanja Banabakova PhD, National Military University Veliko Trnovo (Bulgaria)
- Prof. Erzika Antić PhD, High medical school for professional studies "Hipokrat", Bujanovac (Serbia)
- Prof. Jelena Stojanović PhD, High medical school for professional studies "Hipokrat", Bujanovac (Serbia)
- Prof. Miodrag Smelcerović PhD, High medical school for professional studies "Hipokrat", Bujanovac (Serbia)
- Doc. Marija Kostić PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Doc. Sandra Živanović PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Doc. Snežana Milićević PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Doc. Nebojsa Pavlović PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Prof. Kamal Al-Nakib PhD, College of Business Administration Department, Kingdom University (Bahrain)
- Venus Del Rosario, Arab Open University (Philippines)
- Nishad M. Navaz, Kingdom University (India)

THE TEACHER OF THE FUTURE
Ninth International Scientific Conference
17-19.6.2016, Durres, Republic of Albania

CONTENTS

ORGANIZATIONAL SUSTAINABILITY AND SUCCESSFUL CHANGE MANAGEMENT	15
ROBERT DIMITROVSKI, PhD	15
SHABAN SALIU, PhD	15
SUZANA SAMARXIU, PhD	15
LILJANA PUSHOVA, MSc	15
THE REFORM IN EDUCATION AND THE REFORM IN THINKING IN THE CONTEXT OF SELF-ORGANIZING COMPLEX SYSTEMS	25
KRASIMIRA MARULEVSKA, PhD	25
INCLUSIVE EDUCATION IN ALBANIA: TEACHERS' ROLE	31
GENTJANA TARAJ, PhD	31
LINDITA LUTAJ, PhD	31
THE TEACHER AS AN INNOVATOR – TEACHING PRACTICES AND PEDAGOGICAL STRATEGIES FOR IMPROVEMENT OF THE SCHOOL PROCESS	37
RUMIANA BUDJEVA, PhD	37
EDUCOLOGY, PEDAGOGY, AND TEACHING METHODS OF THE LITERARY EDUCATION	43
VIOLETA DIMOVA PhD	43
BILJANA IVANOVA MA	43
BUILDING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS AND THE ROLE OF TEACHERS IN MODERN TEACHING PROCESS	47
NATALIA MILIKIC, PhD	47
IRENA STEVOVIC, MA	47
THE EFFECTIVE CONTROL - AN ALTERNATIVE FOR THE DEVELOPMENT OF THE UNIVERSITY INSTITUTION	51
EVGENIY STOYANOV, D.Sc	51
INNOVATIVE EDUCATIONAL PROCESS IN VISUAL ARTS	55
ESTER MILENTIJEVIĆ, MSc	55
SUZANA VUČKOVIĆ, PhD	55
LJILJANA ŠUNJAREVIĆ ARBAITER, MSC	55
ALEKSANDRA ARVANITIDIS, PhD	55
HRM SHORTCOMINGS AND THE NEED FOR TRANSFORMATION	61
GABRIELA KRSTEVSKA, PhD	61
MANAGEMENT OF HUMAN RESOURCES IN THE KINDERGARTEN	65
SLAVEYKA ZLATEVA, PhD	65
ENVIRONMENTAL EDUCATION AND METHODS FOR SUCCESSFUL LEARNING	73
SNEZANA STAVREVA VESELINOVSKA, PhD	73
SNEZANA KIROVA, MA	73
COMBATING MOBBING IN THE WORKPLACE	79
IZET ZEQIRI, PhD	79
BRIKEND AZIRI, PhD	79
RESEARCH OF THE CONSTRUCT „EDUCATED...“ AT ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS	85
NADEZHDA KALOYANOVA Ph.D	85
INVESTMENT STRATEGIES OF EQUITY MUTUAL FUNDS IN THE R. OF MACEDONIA	91
NEBOJSA CVETANOVSKI, PhD	91
DANIELA CVETANOVSKA, MSc	91
MONETARY INSTRUMENTS OF THE MONETARY POLICY IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA	97
NERITAN TURKESHI, PhD	97
CHALLENGES OF MODERN WORLD - SOME INCONSIDERATION AND HASTINESS IN THE EDUCATIONAL CHANGES OF THE ALBANIAN PRIMARY SCHOOL	101
FJORALBA SATKA Ph.D	101

THE TEACHER OF THE FUTURE
Ninth International Scientific Conference
17-19.6.2016, Durres, Republic of Albania

THE PARENTS OF SPECIAL NEED STUDENTS - ATTITUDE TOWARD THE RECOGNITION AND ADMISSION OF THE PUPILS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN NORMAL CLASSES.....	361
DONIKA DARDHA, PhD	361
MARIELA BURDA, PhD.....	361
PSYCHOLINGUISTICS IMPLICATIONS AND PERSPECTIVES IN THE FUNCTION OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING	367
ISA SPAHIU, PhD	367
EDITA KAMBERI SPAHIU, MSc	367
CULTURE AND THE LEXICS AS ESSENTIAL COMPONENTS.....	371
IN THE STUDYING OF FOREIGN LANGUAGE	371
MUSTAFA IBRAHIMI, PhD.....	371
DEFINITIONS OF THE CONCEPT OF TRANSLATION AND TRANSLATOR IN THE HISTORY OF MANKIND.....	375
MARIJA LEONTIK, PhD	375
METAMORPHOSIS OF GREAT GODDESS MYTH IN ALBANIAN CONTEMPORARY NOVELS	381
(A COMPARATIVE APPROACH BETWEEN THE NOVELS, <i>LAS CEMETERY</i> BY ZIJA ÇELA AND	381
<i>BLACK MËRKUNA</i> BY AGRON TUFA)	381
MARISA KËRBIZI, PhD	381
USING SOCIAL NETWORKING SITES IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING.....	387
ELDA TARTARI, PhD	387
ANITA MUHO, PhD.....	387
SOME TRANSLATION PROBLEMS IN THE DERIVED WORDS WITH PREFIXES IN ENGLISH AND ALBANIAN LANGUAGE	391
OLSA XHINA	391
SOUNDS METAPHOR OF HUMAN SENTIMENTS.....	395
(LONELINESS AS A AESTHETIC REJECTION IN FREDERIK RRESHPJE`S POETRY)	395
RIZA BRAHOLLI	395
THE IMPLEMENTATION OF COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING (CLT) IN AN EFL CONTEXT: A CASE STUDY OF IRAQI LEARNERS' ATTITUDES AND PERCEPTIONS	403
EKREM EROZ, PhD	403
FUTURE TRENDS IN TEACHING OF TRANSLATION TECHNOLOGY	409
RADMILA RADONJIĆ MA	409
CONTENT ANALYSYS OF AESTHETIC EDUCATION ACCORDING TO EDUCATION PLAN AND PROGRAMM	411
DALIBORKA ĐERKOVIĆ, MSc	411
CONDITIONS AND PERSPECTIVES OF UNIVERSITY SPORT IN MACEDONIA AND OTHER BALCAN COUNTRIES.....	417
BILJANA POPESKA PH.D.....	417
SNEZANA JOVANOVA MITKOVSKA PH.D	417
TRAJCO DIMKOV, PhD.....	417
NIKOLA SMILKOV, PhD	417
YOUTH AND THE GAMBLING	425
ELENA STAVROVA, PhD	425
LINDITA DURMISHI, PhD	425
DINKA ZLATEVA, PhD.....	425
LEISURE TIME IN CONTEMPORARY SOCIETY	437
DESPINA SIVEVSKA, PhD.....	437

**CONDITIONS AND PERSPECTIVES OF UNIVERSITY SPORT IN MACEDONIA
AND OTHER BALCAN COUNTRIES**

Biljana Popeska, PhD

Snezana Jovanova Mitkovska, PhD

Trajco Dimkov, PhD

Nikola Smilkov, PhD

University Goce Delcev -Stip, Republic of Macedonia biljana.popeska@ugd.edu.mk
snezana.jovanova@ugd.edu.mk

Abstract: University sport is necessity in contemporary time of living. It is a logical consequence in the institutional system of sport education of the youth. Different forms of sport and physical education implemented in university education remain a spring board for involvement in sport and physical activity during all life span. From the other hand, involvement in sport and sports activities at the universities is a last possibility for institutional activity in order to develop the conches' and habits for healthy active lifestyle. Therefore, the need for its systematic development and organization as well as greater involvement of all subjects in direction of promotion of health and physical activity. In this paper we made an analyses of low legislatives for foundation of university sport in Serbia, Slovenia, Bulgaria and Croatia, compared with the current situation in Macedonia with special emphasis of organization of sport at Goce Delcev University in Stip, Macedonia. Based on this analyses we suggested a numerous of measures for improvement and development of sport at the universities.

Keywords: higher education, sport activities, low legislative, analyses

**СОСТОЈБИ И ПЕРСПЕКТИВИ НА УНИВЕРЗИТЕТСКИОТ СПОРТ ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И НЕКОИ БАЛКАНСКИ ЗЕМЛИ СО ОСВРТ НА
УНИВЕРЗИТЕТОТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“-ШТИП**

д-р Билјана Попеска

д-р Снежана Јованова Митковска

Трајчо Димков

д-р Никола Смилков

Универзитет „Гоце Делчев“- Штип, Република Македонија biljana.popeska@ugd.edu.mk
snezana.jovanova@ugd.edu.mk

Резиме: Универзитетскиот спорт е неминовност на современото време и современиот живот. Истиот претставува логична последица во институционалниот систем на спортското воспитание на младите. Различните форми на спорот и физичкото образование имплементирани во универзитетското образование се отскочна даска за вклучување во спорот и физичка активност во тек на целиот живот. Од друга страна, вклучувањето во спорт и спортски активности на универзитетите претставува последна можност за институционално делување во насока на развивање на свеста и потребата за редовна физичка активност и стекнување на навики за здрав и активен живот. Оттука потребата од негово системско развивање и организирање како и поголемо вклучување на сите субјекти, во насока на промоција на здравјето и активниот живот на студентите. Во трудот е направена теоретска анализа на законските одредби за поставеноста на универзитетскиот спорт во Србија, Словенија, Бугарија и Хрватска, споредено со состојбите во Република Македонија и посебен акцент на организацијата на спиртот на Универзитетот „Гоце Делчев“. Врз основа на оваа анализа предложени се низа мерки за унапредување и развој на спорот на универзитетите.

Клучни зборови: високо образование, спортски активности, законска регулатива, анализа

1. ВОВЕД

Студирањето, односно започнувањето со универзитетски студии претставува еден нов чекор во животот на секој млад човек. Тоа не е само ново скалило во образовниот систем и нов чекор во образоването на поединецот. Студирањето претставува чекор кон формирање на комплетна, компетентна и општествено одговорна личност подгответа да се носи со личните и општествените одговорности, да го понесе товарот на предизвиците на модерното време и соодветно да одговори на истите. Во таа насока, Универзитетот и неговите факултети потребно е да овозможат сèкупно образование, образование кое ги надминува чисто академските знаења и нуди можност за сестран развој на личноста на идните граѓани на светот преку вклучување во бројни спортски, музички, драмски, театарски и останати културни и студентски активности како чекор кон формирање на комплетна личност. Една од формите преку која

THE TEACHER OF THE FUTURE
Ninth International Scientific Conference
17-19.6.2016, Durres, Republic of Albania

факултетот и универзитетите можат да влијаат врз формирањето на комплетни личности, академски граѓани подготвени да се носат со сите животни предизвици е спортот. Спортот на универзитетите претставува логична последица во институционалниот систем на спортското воспитание на младите. Во насока на оваа определба и согласно она што е презентирано во Белиот документ за Спорт на Комисијата на Европските Заедници „Вредностите кои се добиваат преку спортот помагаат во развој на знаењето, мотивацијата, способностите и подготвеноста за лични постигнувања. Времето поминато во спортски активности во училиштата и на Универзитетите овозможува здравствени и едукативни придобивки кои треба да се подобрят (European Communities 2007, presented in Petry, Froberg, Madella, & Tokarski, 2008). Ова значи дека спортот и физичкото образование имплементирани во образовниот систем се отскочна даска за вклучување во спортот и физичка активност во тек на целиот живот. Од друга страна, вклучувањето во спорт и спортски активности на универзитетите претставува последна можност за институционално делување во насока на развивање на свеста и потребата за редовна физичка активност и стекнување на навики за здрав и активен живот.

Заложбите за зголемена физичка активност и вклучување во спортски активности во текот на студирањето, се резултат на залагањата за надминување на физичката неактивност која според бројни истражувања има тренд на опаѓање во периодот на студирањето (Nuviala, Gómez-López, Pérez Turpin, & Nuviala, 2011; Tappe, & Cburgeson, 2004; Stone, et al. 1998; Buckworth, & Nigg, 2004; Andrijasevic, Pausic, Bavcevic, & Ciliga, 2005; Colleen, et al, 2013, Popeska, Ignatov, & Sivevska, 2015). Причините за ова се лоцираат во намалениот интерес за спорт, зголемените академски обврски и барања, промената на средината и бројни други фактори, Ова намалување на степенот на физиката активност кај студентската популација резултира со зголемување на дебелината, здравствени проблеми, низок степен на самодоверба, анксиозност и слично (Andrijašević, Paušić, Bavčević, & Ciliga, 2005; Brkljačić, et al., 2012). Во насока на негативните ефекти од физичката неактивност во однос на здравјето се и информациите од извештаите на Светската здравствена организација според кој, физичката неактивност е идентификувана како четврти по ред ризик фактор за смртност кај луѓето со 6% од смртноста на глобално ниво, веднаш по високиот крвен притисок (13%), употребата на цигари (9%) и високиот шеќер (6%). Приближно 3.2 милиони луѓе умираат секоја година како резултат на физичка неактивност. Зголемената телесна тежина и дебелината кои често се резултат на физичка неактивност се одговорни за 5% од смртноста на луѓето на глобално ниво. Во глобални рамки, едно од три возрасни лица се недоволно активни (WHO, 2004). Оваа реална состојба е спротивна на развојните законитости според кои студентската популација согласно развојните карактеристики и тенденции, онтогенетски се наоѓа на врвот на својот физички, моторички, функционален и психолошки развој Haywood, & Getchell, 2004; Malina, Bouchard, Bar & Or, 2004). Во овој период сите развојни процеси се завршени, функции се зацврстени и се достигнува максимумот во манифестијата на сите човекови потенцијали – интелектуални и физички Malina, et al, 2004; Kukolj, 2006; Jovanovski, 2013).

Сите претходно наведени аспекти, односно онтогенетски развојно дефинираните можности кои го достигнуваат својот максимум во периодот на студирањето наспроти зголемените академските обврски како една од причините за физичка неактивност која сама по себе носи многу негативни последици во однос на здравјето, ја активираат позицијата на Универзитетот во продолжување на трендот на редовна физичка активност во рамките на институционалниот образовен систем. Оттука се наметнува и потребата за комплетно развиен и организиран систем на Универзитетски спорт во сите негови манифести форми што ќе овозможи стекнување на сознанија и навики за активен начин на живот. во насока на промовирање на вистински и високи животни вредности со цел одржување на студентот и неговите потреби во центарот на својот интерес.

Имајќи ја предвид важноста на спортот на универзитетите за студентите, и универзитетите и државата во крајна линија, во трудот е направен теоретски осврт на законските регулативи и барања во однос на универзитетскиот спорт во Република Македонија и соседните земји како појдовна основа за натамошна детална анализа на состојбите и формите на развој на универзитетскиот спорт.

2. ФОРМИ НА ОРГАНИЗАЦИЈА НА УНИВЕРЗИТЕТСКИОТ СПОРТ

Спортот на Универзитетите, односно Универзитетскиот спорт може да се организира и реализира во различни манифести форми и облици зависно од законските прописи во дадена држава, интерни универзитетски правилници, препораки од соодветно министерство за млади и спорт, надлежни агенции за млади и спорт и други надежни институции и органи. Различните форми на организација во голема мерка зависат од политиката на Универзитетите, но и од материјалните и кадровските услови. Во тој контекст, спортот на универзитет може да биде организиран во неколку сегменти:

- Спорт како изборен или задолжителен наставен предмет во скlop на студиските програми на различни факултети;

THE TEACHER OF THE FUTURE
Ninth International Scientific Conference
17-19.6.2016, Durres, Republic of Albania

- Спорт како натпреварувачка форма меѓу факултетите во рамките на Универзитетот, Универзитетите во рамките на државата и Меѓународни универзитетски спортски натпреварувања
- Спорт на универзитетите како содржина на слободното време за студентите и вработените на Универзитетите.

Имајќи ги предвид различните форми на реализација на спортот на Универзитетите, предмет на интерес на овој труд се законските одредби и регулативи со кои се уредува спортот на Универзитетите во неколку Балански земји со акцент на состојбата во Република Македонија и организацијата на универзитетскиот спорт на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

3. ЗАКОНСКИ ОДРЕДБИ ЗА ЗАСТАПЕНОСТА НА СПОРТСКИТЕ АКТИВНОСТИ НА УНИВЕРЗИТЕТИТЕ ВО СРБИЈА, СЛОВЕНИЈА, БУГАРИЈА, ХРВАТСКА И МАКЕДОНИЈА

Како што веќе споменаве, спортот на Универзитетите има разочна организација и поставеност како во рамките на различни земји, така и во рамките на различни Универзитети во една држава. Поради големиот број на варијации, како појдовна основа во оваа анализа се искористени законските регулативи со кои се уредува Универзитетскиот спорт. Анализирани се одредбите во законодавствата од областа на високото образование и релевантните документи за застапеноста на спортот и спортските активности во високообразовните институции во Република Србија, Република Словенија, Република Бугарија и Република Хрватска и секако во Република Македонија.

Високото образование во **Република Србија** е уредено со помош на Законот за високо образование. Во овој закон не постојат законски одредби со кои се уредува застапеноста на спортската активност во високообразовните институции. Задолжителната настава по физичко воспитување на високообразовните институции во Република Србија е укината пред 19 години. Пред да биде укината, наставата по физичко воспитување била задолжителна за студентите од прва година, а факултативна за студентите од втора година. Физичкото воспитување било сметано за интегрален дел на наставниот процес наменето за подобрување на здравствените и физичките способности на студентите. Спортската активност на високообразовните институции во Република Србија се одвива во рамките на активностите на Универзитетскиот спортски сојуз на Србија, каде што членуваат шестте државни универзитети.

Универзитетскиот спортски сојуз спроведува натпреварување во повеќе екипни и индивидуални спортови на ниво на секој универзитет во вид на студентска лига. Според одредени неофицијални податоци, со овие спортски активности се опфатени околу 10 000 студенти од вкупно запишани 195 000 студенти на државните универзитети во Република Србија. На почетокот на секоја академска година се организира и Куп натпреварување, под назив „Куп ректора“, во рамките на кој студентите се натпреваруваат во 4 до 8 спортивки. Од универзитетите во Република Србија, само на Универзитетот во Белград постои универзитетски спортски центар, додека на останатите универзитети нема студентски спортски објекти, освен салите и терените при факултетите за спорт и физичка култура.

Високото образование во **Република Словенија** е уредено со помош на Законот за високо образование. Во овој закон нема одредби со кои се уредува застапеноста на спортската активност во високообразовните институции. Оттука надлежни за организација на спортот на Универзитетите се самите Универзитети. Анализата на програмите на двата најголеми Универзитети во Република Словенија, Универзитетот во Љубљана и Универзитетот во Марибор укажува на солидна поставеност и организација на универзитетскиот спорт.

На Универзитетот во Љубљана, физичкото воспитување претставува изборен предмет. Пред воведувањето на Болоњскиот систем, физичкото воспитување претставувало задолжителен предмет, но со ревизијата на системот, овој предмет станал изборен. На студентите им се дава можност да избираат помеѓу голем број на спортски активности. Начинот на одвивањето на наставата и бројот на кредитите се разликува во зависност од програмата на секој од факултетите.

Според Статутот на Универзитетот во Марибор, студентите имаат право и обврска да учествуваат во културни, спортски и други активности надвор од редовната настава. Спортот претставува важен составен дел на Универзитетот уште од своето основање. Физичкото воспитување претставува задолжителен дел од наставниот процес на Универзитетот. Дополнително, како резултат на реформата на наставниот процес, секој факултет во рамките на својата наставна програма има предвидено изборни предмети од областа на спортските активности. Овие предмети се вреднуваат со кредити и претставуваат интегрален дел од учебната програма на студентите.

Во **Република Бугарија**, застапеноста на спортските активности во високообразовните институции е регулирано со Законот за физичко воспитување и спорт. Физичкото воспитување и спортот се неразделен дел од образоването на студентите и се остваруваат во вид на задолжителни и факултативни активности. Минималниот фонд на часови за задолжителните активности по физичко воспитување и спорт изнесува 60 часа годишно за сите студенти на додипломски и постдипломски студии.

THE TEACHER OF THE FUTURE
Ninth International Scientific Conference
17-19.6.2016, Durres, Republic of Albania

Наставните програми по физичко воспитување и спорт се развиваат во согласност со предлозите на Студентскиот совет, притоа земајќи го во предвид профилот на секоја високообразовна институција.

Во рамките на високообразовните институции овозможено е тренирање и натпреварување во одредени спортови, кое се одвива на доброволна основа преку студентските спортски клубови. Универзитетите го поттикнуваат создавањето и развојот на студентски спортски клубови и ги помагаат нивните активности. На факултетите им е оставена можност да го прилагодуваат наставниот процес на истакнатите студенти-спортсти во склоп со нивните тренажни и натпреварувачки активности. За одредени истакнати студенти-спортсти, високообразовните институции предвидуваат специјални стипендии.

Високото образование во Република Хрватска е уредено со Законот за наука и високо образование, донесен во 2003 година. Дополнително, областа на високото образование се уредува со Законот за обезбедување на квалитет во науката и високото образование , Законот за академски и стручни звања и академски степени и Законот за признавање на странските образовни квалификации . Од друга страна, спортот и спортските активности во Република Хрватска се уредуваат со Законот за спорт , донесен во 2006 година, како и со Законот за инспекција во спортот. Законот за наука и високо образование предвидува дека спортските активности се дел од наставните програми на високообразовните институции во Република Хрватска, според кој високообразовните институции во Република Хрватска во рамките на своите наставни активности се обврзани да промовираат физичка култура и студентски спорт. Истите се остваруваат од страна на студентски спортски здруженија здружени во студентски спортски сојуз. Ова здружување има за цел воспоставување и водење на системот на спортско натпреварување во рамки на високообразовната институција. Студентските спортски сојузи на високообразовните институции во Република Хрватска, со цел усогласување на активностите на своите членови, организација на натпреварувања и грижа околу статусот на студентите кои се спортисти, се здружуваат во Сојузот на академски спортови на Хрватска. Сојузот на академски спортови на Хрватска претставува чадор организација на студентските спортови во Република Хрватска , со статус на национален спортски сојуз

Анализата на законските регулативи и релевантни документи со кои се уредува спортот на Универзитетите во наведените држави, може да се согледа дека спортските активности се задолжителни на високообразовните институции во Република Бугарија и Република Хрватска, укинати се во Република Србија, додека во Република Словенија е оставено на самите универзитети и факултети да ја уредат застапеноста на спортските активности во рамките на нивните наставни програми. Ова остава многу простор на Универзитетите за организација и делување во рамките на универзитетскиот спорт во насока на негово развивање и промоција.

СОСТОЈАЊА НА СПОРТОТ ВО ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

4. СОСТОЈБА НА СПОРТОТ ВО ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Со Законот за спортот се уредуваат условите и начинот на вршењето на дејноста спорт заради остварување на јавниот интерес во спортот во надлежност на Република Македонија, општините, општините во градот Скопје и градот Скопје, стопанисувањето со објектите за спорт во сопственост на Република Македонија, општините, општините во градот Скопје и градот Скопје, како и други прашања од значење за спортот. Согласно членот 2 од овој закон спортот претставува дејност која ги опфаќа сите форми на спортски активности на спортистите од сите возрасти, како и спортско - рекреативните активности на граѓаните.

Во однос на регулирање на спорот во високото образование овој закон содржи само две одредбите кои се однесуваат на спорот во образованието, односно на спорот во високото образование. Имено членот 33 став (3) предвидува дека отсъството на спортист ученик, односно студент од настава, заради вршење на спортски тренинг и натпревари, се уредува во согласност со соответствните закони од областа на образованието. Додека пак со став (1) од членот 57 се утврдува дека спортски манифестации можат да организираат и други правни лица што вршат дејност спорт, физички и правни лица, установи и претпријатија во областа на воспитанието и образованието, угостителството и туризмот, под услови утврдени со овој закон. Овој закон како и неговите измени и дополнување не содржат други одредби кои непосредно ја регулираат застапеноста на спорот во високото образование.

Законот за спортот содржи одредба (член 23 став 1) која ја предвидува надлежноста на Владата да донесе програма за развој на спортот за период од пет години. Ваква "Програма за развој на спортот во Република Македонија за периодот 2013-2017 година", е донесена на 03.01.2013 година и е објавена во Службен весник на Република Македонија бр. 4/2013 година. Во оваа програма посебна точка (точка И.3) е посветена на унапредување на училишниот и универзитетски спорт. Со тоа законот дава посредна можност за донесување на стратегии или програми кои се однесуваат на спортот во високото образование.

Оттука, покрај законската можност за донесување на програми и стратегии за развој на спортот, во Република Македонија нема законска обврска за организирање на спортски активности на

THE TEACHER OF THE FUTURE
Ninth International Scientific Conference
17-19.6.2016, Durres, Republic of Albania

Универзитетите, односно оваа одлука е оставена на самите Универзитети и соодветните органи за спорт во рамките на истите. Ова од своја страна може да има истовремено предности и недостатоци, односно да зависи директно од афинитетите и ставовите за спорот на раководните лица на Универзитетите. Во насока на ова, се забележува голема разноликост во делот на универзитетскиот спорт во рамките на Универзитетите во Р. Македонија, односно на дел од универзитетите истиот е застапен како посебен предмет, на дел постои само во форма на меѓууниверзитетски лиги и сл.

Сумирено на државно ниво, заедничко за сите Универзитети во Република Македонија во делот на универзитетскиот спорт е нивното обединување од страна на Универзитетската спортска федерација на Македонија како орган кој е задолжен за организација и реализација на Државни универзитетски лиги и натпревари во различни спортови. Оваа федерација ги координира универзитетите и во однос на нивните настапи на Европски и Светски Универзитетски првенства и Шампионати. Иако во изминатата деценија овие натпревари беа традиција во делот на универзитетскиот спорт, за жал, поради актуелната финансиска ситуација и бројни организациски проблеми, во последните две години меѓууниверзитетските натпревари и универзитетските државните лиги не се одржуваат.

5. СОСТОЈБАТА СО УНИВЕРЗИТЕТСКИОТ СПОРТ НА УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

За разлика од генералината состојба со универзитетскиот спорт во Република Македонија, состојбата со спорот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип бележи тенденција на подобрување во изминатите неколку години. Иако млад Универзитет, конституиран во 2007 година, позицијата на спорот е поставена на релативно високо рамнинште и истиот се користи како форма за подобрување на активноста на студентите, но и за промоција на универзитетот во меѓународни рамки. Во тој контекст како основен двигател на спортските активности на универзитетот се јавува Универзитетскиот спортски центар основан во 2010 година. Истиот преставува основна движечка сила на сите спортски активности на студентите.

Почнувајќи од учебната 2009/2010 година, како задолжителен предмет за сите редовни студенти во прва година се воведува предметот Спорт и рекреација. Истиот е со статус задолжителен, со обврска за редовно посетување на настава, односно практични вежби од овој предмет, без вреднување со завршна оценка и кредити. Предметот се реализира на сите факултети и во сите девет настави центри каде Универзитетот има диспензирани студии. Покрај ова, студентите имаат можност за факултативно учество во одредени програми по спорт, учество во универзитетски лиги во различни спортски дисциплини кои во континуитет се одвиваат секоја година по повод патрониот празник на Универзитетот. Покрај овие активности, студентите имаат можност во вклучување во организирани пешачења и планинарски тури кои се организираат секој месец, курс по скијање кој се организира во тек на зимските месеци и сл. Најуспешните екипи од универзитетската лига го претставуваат универзитетот на Државните универзитетски натпревари но и на меѓународни натпреварувања.

Меѓународните спортски натпреварувања како форма на промоција на универзитетот и универзитетскиот спорт во континуитет се дел од спортската програмата на УГД. Забележителни се континуираните учества и успеси на каратистите на Европските и Светските универзитетски шампионати во карате (едно прво место во 2013 година, 3 трети места во 2011, 2012 и 2014 година и едно второ место во екипна конкуренција во 2014 година). Покрај ова студентските екипи 2 години по ред учествуваат на меѓународен универзитетски турнир во одбојка на плажа (2014 и 2015 година), како и учества на Универзитетски спортски игри во Истанбул, Турција во 2015 година (трето место фудбал) и Универзитетски спортски игри во Антверпен, Белгија во 2016 година каде покрај двете трети места во фудбал – мажи и одбојка – жени, екипата на УГД го доби и највисокиот трофеј на игрите, Трофејот за фер плеј и етика во спорот Енрико Пранди кое е највисоко признание од универзитетскиот спорт доделено од страна на Интернационалниот Олимписки Комитет.

4. ЗАКЛУЧОК

Универзитетскиот спорт е неминовност на современото време и современиот живот. Различните форми на спорот и физичкото образование имплементирани во образоването на се отскочна даска за вклучување во спорот и физичка активност во тек на целиот живот. Од друга страна, вклучувањето во спорт и спортски активности на универзитетите претставува последна можност за институционално делување во насока на развивање на свеста и потребата за редовна физичка активност и стекнување на навики за здрав и активен живот. Оттука потребата од негово системско развивање и организирање како и поголемо вклучување на сите субјекти, во насока на промоција на здравјето и активниот живот на студентите.

Анализата на законските документи во различни држави од Балканот укажува на разноликост во однос на организацијата и реализацијата на универзитетскиот спорт. Искусствата покажуваат дека секаде

THE TEACHER OF THE FUTURE
Ninth International Scientific Conference
17-19.6.2016, Durres, Republic of Albania

- 12 October, 2014, (pp. 210-217). National Sport Academy “Vasil Levski”, Sofia, Bulgaria. Book of abstracts Sport & Science Extra Issue, 2014.
- Stone EJ, McKenzie TL, Welk GJ, & Booth M. (1998). Effects of physical activity interventions in youth: review and synthesis. *Am J Prev Med.* 15, 298–315.
- Tappe, M., Cburgeson, C. (2004) Physical Education: A Cornerstone for Physically Active Lifestyles. Physically Active Lifestyles 281 JOURNAL OF TEACHING IN PHYSICAL EDUCATION, 23, 281-299
- ŠTomova, D. (2012) The function of sport in higher education. *Activities in Physical Education and Sport*, 2(1), 117 – 120.
- Zakon o visokem šolstvu („Службен весник на Република Словенија“ бр. 67/93, 39/95, 18/98, 35/98, 99/99, 64/01, 100/03, 134/03, 63/04, 100/04, 94/06, 119/06, 59/07, 15/08, 64/08, 86/09, 62/10, 34/11, 78/11, 32/12, 40/12, 57/12, 109/12)
- Закон за физическото възпитание и спорта („Службен весник на Република Бугарија“ бр. 58/1996, 53/1997, 124/1998, 51/1999, 81/1999, 53/2000, 55/2000, 64/2000, 75/2002, 95/2002, 120/2002, 96/2004, 88/2005, 103/2005, 30/2006, 34/2006, 36/2006, 41/2007, 46/2007, 50/2008, 74/2009, 50/2010, 96/2010, 35/2011, 99/2011, 45/2012, 87/2012, 102/2012, 15/2013, 68/2013, 21/2014, и 66/2014)
- Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju („Службен весник на Република Хрватска“ бр. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14 и 60/15)
- Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju („Службен весник на Република Хрватска“ бр. 45/09)
- Zakon o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju („Службен весник на Република Хрватска“ бр. 107/07 и 118/12)
- Zakon o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija („Службен весник на Република Хрватска“ бр. 158/03, 198/03, 138/06 и 45/11)
- Zakon o sportu („Службен весник на Република Хрватска“ бр. 71/06, 124/10, 124/11, 86/12 и 94/13)
- Zakon o sportskoj inspekciji („Службен весник на Република Хрватска“ бр. 86/12)
- World Health Organization (2004) Global strategy on diet, physical activity and health. Fifty – sevent world assembly, WHA57.17. Agenda item12.6. Retrieved, July30, 2014 from www.who.int.
- World Health Organization (2004) Global recommendations on physical activity for health. Retrieved July 30, 2014 from: www.who.int.

THE TEACHER OF THE FUTURE
Ninth International Scientific Conference
17-19.6.2016, Durres, Republic of Albania
